

УДК 631.95:371.2

С.С. АНТОНЕЦЬ, *ПП «Агроекологія», м. Полтава, Україна***В.М. ПИСАРЕНКО**, *д-р с.-г. наук, проф., завідувач кафедри екології, охорони навколишнього середовища та збалансованого природокористування Полтавської державної аграрної академії, м. Полтава, Україна***П.В. ПИСАРЕНКО**, *д-р с.-г. наук, проф., науковий керівник Центру природного землеробства «Полтава-Органік», м. Полтава, Україна*

ВІД ЕКОЛОГІЇ ПРИРОДИ ДО ЕКОЛОГІЇ ДУШІ

Від екології природи до екології душі – це органічний перехід до ідеологічної проблеми виховання, до необхідності розробки Державної Програми виховання молодого покоління. У статті приведено основні результати роботи унікального господарства – ПП «Агроекологія» Шишацького району Полтавської області, де принципи аграрної екології вже майже 40 років на практиці втілюються послідовно і неухильно на площі понад 8 тис. гектарів. Так, якщо вміст гумусу у 2001 р. становив 3,85 %, то в 2013 р. це вже 5,42 %. Врожаї в ПП «Агроекологія» досягають рівня інтенсивного (агрохімічного) землеробства, або й перевищують їх, і це за високої якості продукції, її екологічній безпеці для здоров'я людини.

Ключові слова: ідеологічна проблема виховання; Державна Програма виховання молодого покоління; принципи аграрної екології; інтенсивне (агрохімічне) землеробство; екологічна безпека продукції

Осіннім золотом фарбує природа лісові смуги нашого краю. Дозріла кукурудза - королева полів, квітка Сонця - соняшник, а також стрімко поширювана на наших полях - соя. Наливаються соком корені буряків цукрових, які ось-ось будуть зібрані на ланах. Кипить робота на ланах озимини – нашого головного хліба. Але чому тільки ці п'ять культур сьогодні заповнили наші поля?

А де ж багаторічні бобові трави – люцерна та еспарцет, однорічні трави, зайняті пари, горох, суміші однорічних злаково-бобових та злаково-хрестоцвітних трав? Де ці культури? Вони стабілізують агробіоценози, були кращими попередниками, після яких аграрії завжди отримували достойний врожай пшениці озимої з меншими затратами, практично без засосування агрохімікатів, які зараз широко використовують і через це знищують головне багатство країни – її родючі ґрунти, а тому і самих себе. Адже масове, в більшості своїй нічим не обмежене використання пестицидів, призводить до цього. Внаслідок цього навіть чорніють і гинуть зародки зерен. Все це є не тільки абсурдним, а й злочинним явищем.

Де більш посухостійкі зернокультурні культури, зокрема просо, один з головних продуктів харчування наших пращурів – козаків?

Все це аж ніяк не в'яжеться з вивіреними у часі українськими прислів'ями: «Земля – матінка», «Земля - годувальниця» – народженими споконвічно шанобливим ставленням наших людей до землі.

Невже надприбутки згаданих на початку статті п'яти сільськогосподарських культур затьмарюють очі нинішніми землевласникам? Невже сьогодні гроші важливіші, ніж життя наших дітей і онуків, адже можливість землі не безмежна.

Добре відомі факти говорять про те, що за такого господарювання постійно зменшується вміст гумусу в ґрунті, який гарантує родючість його орного шару.

Адже відомо, що для утворення одного відсотку гумусу в ґрунті в природних умовах потрібно 200 років [1]. Не так давно, близько 100 років тому, на період дослідження наших ґрунтів відомим ґрунтознавцем В.В. Докучаєвим, вміст гумусу в ґрунтах Полтавської губернії становив 8 – 11 % [2]. Сьогодні родюча сила землі зменшилась до 3- 4 % або в 2,5 – 3 рази. І це у кращому випадку. Тому, потрібно подумати над тим,

чим ми часто хизуємось, що маємо 32 % чорноземів світу. А от чи дбаємо ми про них, чи ефективно використовуємо? Судячи з ситуації, яка складається в сільськогосподарському виробництві, радити нічому.

Де наші класичні сівозміни, які є запорукою стабільності землеробства? Аксиомою землеробства є те, що земля відпочиває під багаторічними травами, а вони практично відсутні у структурі посівних площ. Чотири просапні культури сівозміни (кукурудза, соняшник, соя, буряк цукровий) та ще інтенсивне використання агрохімікатів за їхнього вирощування практично знищує родючий шар землі. Знушанням над землею, і взагалі відсутністю будь-якого професійного глуду, є посіви сої після соняшнику. Де ж результати роботи Державної сільськогосподарської інспекції? Адже знищується саме цінне, що є у людства – ґрунт, його родючий шар, який забезпечує життя людини і ніякими новобудовами цього не компенсуєш.

Врешті решт потрібно зрозуміти, що банальна ситуація, яка складається сьогодні у сільському господарстві, може привести нас до значної екологічної катастрофи. А це вже питання національної безпеки. В наш час сільське господарство визнане ООН всесвітнім пріоритетом, людством усвідомлені критичні вимоги для збереження цивілізації, серед яких продовольча безпека є першочерговою.

Ми ж не можемо не розуміти, що годувати нас якісними продуктами, ніхто не збирається. «Ножки Буша» нас не врятують!

Далеко не всі мають рахунки та майно за кордоном. І нам жити і працювати на цій землі, тим більше, що є інший шлях господарювання, з дбайливим ставленням до землі. При цьому, потрібно використовувати досвід, який дозволяє виробляти екологічно безпечну продукцію і не суперечить законам землеробства, а навпаки, опирається на них.

Його основні принципи розроблені багаторічними зусиллями вчених і практиків різних країн. Але тільки в Україні є унікальне господарство, де принципи аграрної екології ось вже майже 40 років на практиці втілюються послідовно і неухильно на великій площі – понад 8 тис. га. Це ПП «Агроекологія» Шишацького району Полтавської області.

У господарстві розроблена система органічного землеробства, завдяки якій досягну-

то оздоровлення землі, підтримується і навіть нарощується родючість ґрунту. Поля господарства практично протягом всього вегетаційного періоду вкриті рослинами, постійно використовується енергія Сонця на формування врожайності сільськогосподарських культур та поліпшення родючості ґрунту.

Так, вміст гумусу в першій сівозміні центральної садиби господарства (с. Михайлики) у 2001 р. становив 3,85 %, а в 2013 р. - вже 5,42 %. У другій сівозміні ці показники становили відповідно 4,25 % та 5,14 %. Зауважимо, що вміст гумусу на цілнинних землях господарства сягає 5,02 %. Як бачимо, за 13 років вміст гумусу зріс на 0,89 - 1,57 %. Така позитивна динаміка була досягнута завдяки впровадженню системи органічного землеробства, що поєднала в собі науково обґрунтовану структуру посівних площ, мілкий обробіток ґрунту, внесення рекомендованих норм органічних добрив, широке використання багаторічних бобових трав та сидеральних культур. Кожен гектар сівозмінної площі в ПП «Агроекологія» отримує з гноєм та сидератами 24-26 т органіки. Це дає можливість максимально накопичувати та раціонально використовувати вологу, оптимізує мінеральне живлення рослин, умови життєдіяльності ґрунтових мікроорганізмів, веде до збереження структури ґрунту, максимально наближаючи її до природної, забезпечує збереження і розширене відтворення його родючості.

Завдяки цьому врожаї в ПП «Агроекологія» досягають рівня інтенсивного (агрохімічного) землеробства, або й перевищують їх, і це – наголосимо ще раз – за високої якості продукції, її екологічній безпеці для здоров'я людини. Так, наприклад, у 2013 році урожайність пшениці озимої на окремих полях сягала 68,2 ц/га, а по господарству в цілому – 59,2 ц/га. Урожайність кукурудзи на силос досягає – 500 ц/га, кукурудзи на зерно - 112 ц/га, ячменю ярого - 40 ц/га, соняшнику - 25 ц/га. Такі успіхи досягнуто без внесення пестицидів і мінеральних добрив протягом майже сорока років.

У таких екологічно безпечних умовах підприємство щорічно виробляє близько 950 т екологічно безпечного м'яса, понад 13 тис. т молока екстра класу. Виробництво молока на 100 га сільськогосподарських угідь досягає 1800 ц, а м'яса – 110 ц. Своєчасно

виплачується орендна плата за землю з розрахунку 650 кг зерна за один гектар.

Збереження сіл, розвиток соціальної сфери, поліпшення добробуту селян, їхній соціальний захист і виховання екологічного напрямку залежить від наявності робочих місць на аграрних підприємствах. ПП «Агроекологія» працює ритмічно і стабільно, забезпечуючи робочі місця та заробітну плату 500 працівникам. Таким чином, успішно виконується державна програма розвитку сільських територій. У селах підприємства створено всі умови для гідного життя – працюють школи, дитячі садки, магазини, лікувальні заклади, пекарня, млин, олійниця, збудовано дві церкви тощо. У нинішньому році буде введено в експлуатацію сучасний науково-методичний центр органічного землеробства.

Органічне землеробство є економічно рентабельним, хоча й не приносить надприбутків, проте воно дає значно більше можливість гармонійного розвитку господарств, де поєднується рослинницька і тваринницька галузі, збереження навколишнього середовища, отримання екологічно безпечної продукції.

Порівняно з інтенсивними технологіями, органічне землеробство вимагає від керівників і спеціалістів більш вищого рівня свідомості, інтелекту, знань.

Такий підхід має велике соціальне значення, оскільки надає приклад виробництва і виховання людей.

Сьогодні у світі з огляду на зміну клімату, техногенні катастрофи, катаклізми та ан-

тропогенні навантаження з'явилася цілком обґрунтована стурбованість станом навколишнього природного середовища нашої планети, тому гучнішими стають голоси суспільства і громадських організацій щодо екології, охорони навколишнього середовища, як головної умови виживання людства. Тому, виникає нагальна потреба в радикальній модернізації екологічного світогляду, виховання, мислення людей [3]. Не випадково ООН наголошує про те, що у XXI столітті основні завдання людства повинні бути сконцентровані на вивченні і використанні законів екології та біотехнології, екологічному вихованні громадян [4].

Адже все живе органічно пов'язано одне з одним, і ми повинні мати відчуття цього природного зв'язку: хто ти і що тебе оточує.

Дбайливе ставлення до землі та природи є основою виховання людини, особливо молоді. Від екології природи до екології душі – це органічний перехід до ідеологічної проблеми виховання, до необхідності розробки Державної Програми виховання молодого покоління.

І тут роль суспільних організацій може бути неоціненою. Суспільна думка може заставити керівництво змінити державну політику, спрямувати її у русло всенародної поваги до землі, до людини, оскільки дбайливе ставлення до Природи і взаємоповага між людьми - нерозривні істини.

На наш погляд, це і буде вищим рівнем модернізації суспільства, спрямованої на добробут та його сталий розвиток.

Перелік посилань

1. Писаренко П.В. Аграрна екологія / П.В. Писаренко, О.О. Горб, В.М. Калініченко. – Полтава: ПДАА, 2008. – 254 с.
2. Докучаев В.В. Русский чернозем. Серия «Классики естествознания». – М.: "ЕЭ Медиа", 1936. – 584 с.
3. Вернадский В.И. Биосфера и ноосфера. – М.: Айрис-пресс, 2004. – 576 с.
4. Медоуз Д. Пределы роста. 30 лет спустя. Пер. с англ. / Д. Медоуз, Й. Райнерс, Д. Медоуз - М.: ИКЦ «Академкнига»– 2007. – 342 с.

*Стаття надійшла до редколегії 22.10.2015 р. українською мовою
Стаття рекомендована членом редколегії канд. біол. наук О.О. Скрипником*

С.С. АНТОНЕЦ¹, В.Н. ПИСАРЕНКО², П.В. ПИСАРЕНКО³

¹ПП «Агроэкология», г. Полтава, Украина

²Полтавская государственная аграрная академия, г. Полтава, Украина

³Центр природного земледелия «Полтава-Органик», г. Полтава, Украина

ОТ ЭКОЛОГИИ ПРИРОДЫ ДО ЭКОЛОГИИ ДУШИ

От экологии природы к экологии души - это органический подход к идеологической проблеме воспитания, к необходимости разработки Государственной программы воспитания молодого поколения. В статье приведены основные результаты работы уникального хозяйства - ООО «Агроэкологии» Шишацкого района Полтавской области, где принципы аграрной экологии уже почти 40 лет на практике воплощаются последовательно и неуклонно на площади более 8000 гектаров. Так, если содержание гумуса в 2001 г. составило 3,85 %, то в 2013 г. это уже 5,42 %. Урожай в ЧП «Агроэкология» достигают уровня интенсивного (агрохимического) земледелия, или превышают их, и это при высоком качестве продукции, ее экологической безопасности для здоровья человека.

Ключевые слова: идеологическая проблема воспитания; Государственная программа воспитания молодого поколения; принципы аграрной экологии; интенсивное (агрохимическое) земледелие; экологическая безопасность продукции.

S.S. ANTONETS¹, V.M. PISARENKO², P.V. PISARENKO³

¹Private enterprise " Agroecology ", Poltava, Ukraine

²Poltava State Agrarian Academy, Poltava, Ukraine

³Center of natural farming "Poltava-Organik", Poltava, Ukraine

FROM THE ENVIRONMENT ECOLOGY TO THE ECOLOGY OF THE SOUL

From ecology to ecology of the soul of nature - this organic approach to the problem of ideological education, the need to develop the State Program education of the younger generation. The article shows the main results of a unique economy – HP "Agroecology" Shyshatsky district, Poltava region, where the principles of agricultural ecology already almost 40 years in practice are implemented consistently and steadily on the area of over 8,000 hectares. Thus, if the content of humus in 2001 year amounted to 3.85 %, in 2013 year it is 5.42 %. Yields in HP "Agroecology" reach the level of intensive (agrochemical) agriculture, or even exceed them, and it's high quality products, its environmental safety for human health.

Keywords: Problem of ideological education; State Program education of the younger generation; principles of agricultural ecology; intensive (agrochemical) agriculture; environmental safety for products.